

Дмитро ПРОНЯЄВ, Інна КАШПЕРУК-КАРПЮК, Антоніна АНІСТРАТЕНКО,
Буковинський державний
медичний університет
Чернівці (Україна)

ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ключевые слова: *социальные сети, дистанционное обучение, e-learning, студенты, учебный процесс, профессиональная коммуникация.*

Проняев Дмитрий, Кашперук-Карпюк Инна, Анистратенко Антонина. *Целесообразность и эффективность использования социальных сетей в учебном процессе*

В статье рассмотрены условия и методы использования социальных сетей, обоснованы перспективы и проблемы широкого их использования студентами, проведен анализ влияния интернет-ресурсов на формирование персональной учебной среды студента с позиций комплексного сочетания с дистанционным учебным процессом.

Актуальність дослідження. На сьогодні у світі розвивається ідея електронного навчання (e-learning) у західноєвропейських країнах та США, що пов'язано з високим попитом на освітні послуги, пошуком нових засобів підвищення їх доступності та рівнем розвитку ІКТ. Найбільше користуються з електронного навчання в США та Канаді, а серед європейських країн лідерами є Великобританія, Німеччина, Італія та Франція.¹ Експерти ЮНЕСКО вважають, що для врівноваження кваліфікації працівників та вимог інформаційного суспільства необхідно впроваджувати в освітній процес електронне навчання, що зорієнтує студентів на новий освітній стандарт та оновлений освітній процес.²

Соціальна мережа (socialnetworkingservice) – це веб-сайт або інша служба у Веб, яка дозволяє користувачам створювати публічну або напівпублічну анкету, скласти список користувачів, з якими вони мають зв'язок та переглядати власний список зв'язків і списки інших користувачів. Природа та номенклатура зв'язків може різнитись у залежності від системи.

Першою внесеною до інтернет-простору соціальною мережею була примітивна форма чату на американському порталі *Classmates.com*, який розробили в 1995 році. Проект зацікавив користувачів і цезакликало розробників до створення не одного десятка аналогічних веб-ресурсів.

Проте справжнім розвоєм соціальних мереж стали 2003-2004 роки, коли були представлені широкому загалу LinkedIn, MySpace і Facebook. Треба зауважити, що LinkedIn створювалася для встановлення та підтримки ділових контактів, то

власники MySpace і Facebook зробили ставку в першу чергу на реалізацію людської потреби у самовираженні³. Адже за градацією творчих і рекреативних потреб людини самовираження випереджає навіть необхідність у спілкуванні. Соціальні мережі наразі стали віртуальною витальною, картотекою, бібліотекою чи фільмотекою необхідних джерел і матеріалів, – отже, значно розширили лакуни свого функціонування у житті інтернет-користувачів, кількість яких щороку зростає.

Помітну роль соціальні мережі відіграють у сучасній вищій школі: як у самому освітньому процесі, так і в його контролі та в підтримці дистанційної форми навчання.

Згідно зі статистичними даними,⁴ студенти, які користуються в навчальному процесі веб-ресурсами вчаться краще за студентів, які використовують лише традиційні засоби.⁵ Ігнорувати настільки потужний сучасний інструмент пошуку й реферування інформації – соціальні мережі – необачно. Тому в обмеженому колі навчальних і виробничих задач варто застосовувати соціальні мережі в комплексному поєднанні з системами дистанційного навчання та традиційними засобами навчальної діяльності.

За результатами аналізу найновіших досліджень з розглянутого питання, з проблеми доцільності та ефективності використання соціальних мереж в навчальному процесі працює низка вітчизняних і закордонних вчених, зокрема О.С. Воронкін, А.М. Анисимов, Н.В. Шаронова М.І. Жалдак, В.Ю. Биков.⁶ В згаданих роботах розглядається можливість

застосування соціальних мереж як допоміжного і дочірнього засобу комунікації, а також зберігання і передавання копій навчально-методичних, розвивальних, наукових матеріалів тощо та описується досвід використання соціальних мереж в навчальному процесі.

Одночасне використання соціальних мереж і систем дистанційного навчання в сфері e-learning у поєднанні з традиційними формами надання освітніх послуг потребує педагогічного і психологічного коментарів, а також створення низки рекомендацій і застережень.

Мета статті – виявити доцільність та ефективність застосування соціальних мереж у процесі навчання, а також сформулювати деякі практичні рекомендації з надання освітніх послуг з використанням соціальних мереж.

Виклад основного матеріалу. Соціальною мережею вважається програмне забезпечення в інтернеті, що дозволяє користувачам створювати свої профілі і зв'язуватися з іншими учасниками у віртуальному просторі. Стандартні соціальні мережі дозволяють користувачу «приєднати» людей до своєї сторінки у соцмережі, виходити на сторінки інших користувачів через своїх «знайомих», надсилати повідомлення, розмішувати фотографії, тексти, відеоматеріали й будь-який інший контент.

Зазвичай на веб-сторінці, що належить певній соцмережі можливо вказати інформацію про себе (дату народження, школу, вуз, улюблені заняття та інше), за якою аккаунт користувача зможуть знайти інші учасники. Розрізняються відкриті і закриті соціальні мережі.

Отже, розрізняють два види соціальних мереж:

1. Соціальні мережі у вільному доступі, серед яких:

А. Не спеціалізовані мережі (для них професійні співтовариства не є першорядними).

Б. Суто професійні співтовариства практиків Community Practice.

2. Соціальні мережі корпоративного формату.

Найбільший відсоток користувачів соцмереж складають користувачі шкільного і студентського віку. Своєю чергою, навчання займає важливе місце в системі потреб і діяльності цієї соціальної групи. Тому ми вбачаємо доцільність залучення цього виду діяльності у віртуальну «вітальню» користувача, якщо він має таку потребу і можливість.

Переваги використання соціальних мереж у навчанні такі:

1) Використання соцмереж у різних аспектах діяльності суб'єктів інтернет-активності набуває все більшого поширення не остан-

ньою чергою через невелику вартість послуги в порівнянні з кількістю одержуваної інформації.

2) Користувач (у нашому випадку – студент) одержує необхідну відповідь на запит у звичній обстановці, що прискорює процес адаптації до особливостей навчання в вищому навчальному закладі;

3) При індивідуальному спілкуванні з викладачем чи консультантом, іншим студентом не виникає психологічного дискомфорту, тобто є можливість, скажімо, задати безглузде запитання;

4) Є можливість дізнатись специфіку стосовно конкретних предметів та викладачів, уточнити вимоги з того чи того завдання;

5) Створюється можливість колекціонувати власний навчальний контент як студентів, так і викладачів, що демократизує їх відносини;

6) навчаючись в соціальних мережах, студенти освоюють навички швидкого реферування інформації, оцінки та пошуку не обхідних матеріалів, вчать приймати рішення й мислити системно.

7) соціальні мережі дозволяють студентів поділитися тим, чого вони навчилися не тільки зі своїми однокурсниками, а й з іншими користувачами, що цікавляться проблемою, в усному світі;

8) Якщо з якоїсь причини студент пропустив заняття, він не втрачає зв'язку з навчальним процесом, тому що може спостерігати за навчальною роботою і брати в ній участь в режимі онлайн;

9) У освітній процес можуть бути залучені батьки студента чи інші фізичні та юридичні особи, зацікавлені в його ефективному та якісному навчанні

Окрім того, в соціальних мережах є можливим натиском однієї кнопки поділитись своїми враженнями та досягненнями з великою кількістю членів спільноти мережі, що може бути корисно з точки зору реклами університету та залучення нових слухачів. Отже, соціальні мережі можуть стати помічником в освітньому середовищі.

Взаємодія у віртуальних соціальних мережах відбувається в двох режимах: асинхронному і синхронному. Для прикладу, коли в одного з користувачів виникає проблема, він ставить запитання з описом проблеми всім членам спільноти. Інші висловлюють свої думки, також доступні всім членам спільноти, потім можна задати додаткові питання або висловити свої коментарі як до вихідного питання, так і до кожної з відповідей на нього.

Отже, виникає дискусія, у процесі якої всі бажаючі можуть висловити свої думки.

Найважливішим фактором впливу соцмереж на освітній процес стає створення відкритого простору освітніх послуг. Так, проект «відкритої освіти» стосується переважно вищої школи і здобуває все більшу географію прихильників. Наприклад, на сьогодні в США функціонує консорціум коледжів (CCCER), що об'єднує низку освітніх інституцій та організацій, зокрема: окремі університети, а також їх об'єднання на регіональному і загальнодержавному рівні, консорціум відкритого навчання, лігу інновацій в університетській освіті тощо, метою яких є розвиток і впровадження відкритих освітніх ресурсів, відкритих навчальних програм і курсів для забезпечення відкритого доступу до навчання. В той же час у Європі працюють численні організації, що інтенсифікують відкриту освіту, зокрема, у 2013 р. Європейська комісія розвитку відкритої освіти розпочала проект «Відкриті освітні ресурси в Європі» метою якого є розробка можливих сценаріїв розвитку відкритої освіти до 2030 р. Даний проект охоплює неперервну освіту, вищу і середню освіту.

Відтак, створивши проект відкритої освіти і тестуючи її можливості, приходимо до потреби координації та контролю її за допомогою новітніх засобів: інтегрованого віртуального середовища з єдиним комутаційним центром. Навчальне комп'ютерно орієнтоване середовище трактується як інтеграція людських і комп'ютерно орієнтованих ресурсів для реалізації інтерактивної пізнавальної взаємодії у об'єктивній та віртуальній реальності і характеризується такими визначальними рисами: конструювання пізнавально-когнітивної діяльності; демократизація навчання; розвиток толерантності та свободи особистості; підтримка колективної творчості; урізноманітнення навчання; розширення обсягів контентного наповнення інформаційного ресурсного простору, поліпшення доступу до наукових і навчальних відомостей широкого кола користувачів.

Для подальшого оперування віртуальним навчальним дискурсом і понятійною базою інтернет-навчання вищої школи, встановлено, що індекс мережної готовності має розглядатися як комплексний показник, що відображає рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у країні, і зокрема, в системі освіти (український на тлі Швеції, Великобританії, США на сьогодні видається недостатнім для реалізації поставлених цілей). Комплексний характер дефініції характеризується наявністю трьох компонентів: рекурентного

оточення (маркетингове, політичне, регулятивно-правове та інфраструктурне); мотиваційної готовності до використання ІКТ на рівні особистості, спільноти та уряду; ефективної особистісно-технологічної та муніципально-урядової мережної взаємодії.

Спираючись на досвід використання соціальних мереж в навчанні, доцільно підкреслити позитивні психологічні, соціальні та педагогічні аргументи такого рішення. Водночас, важко недооцінювати системи дистанційного навчання для яких характерним є:

1) *модульність побудови* навчальних програм (навчальний матеріал поділений на модулі, що містять об'єкти різної природи – текст, графіку, зображення, аудіо, анімацію, відео тощо, як правило, вони зберігаються в базі даних і доступні в залежності від потреб суб'єктів навчання, результатом є індивідуалізація навчання – студенти отримують лише те, що їм потрібно, засвоюючи знання у бажаному темпі);

2) *роль викладача*: викладач координує навчально-пізнавальний процес, коригує курс, який викладає, керує навчальними проектами, перевіряє поточні завдання, консулює при складанні індивідуального навчального плану, управляє навчальними групами підтримки;

3) спеціалізовані форми контролю якості навчальних досягнень: традиційні форми контролю якості освіти та дистанційні (співбесіди, практичні, курсові та проектні роботи, екстернат, робота в середовищі комп'ютерних інтелектуальних тестових систем).

4) експертна онлайн-допомога: викладачі або експерти (інструктори з курсу) доступні в мережі для проведення консультацій, відповіді на питання, організації обговорення;

5) можливості для співпраці: за допомогою відповідного програмного забезпечення можна організувати онлайн-конференції, спільну роботу над проектом студентів.

Проте, окрім позитивних характеристик інтенсифікації навчального процесу та актуалізації партнерської комунікації «студент-викладач» та «викладач-студент», маємо також деякі дискусійні моменти щодо доцільності певних обмежень у використанні соцмереж в активній фазі навчального процесу.⁷

Адже спілкування користувачів у мережі Інтернет носить формальний характер, психологічно вирівнює соціальні ролі осіб, що контактують. Віртуальність спілкування веде до стирання субординації у спілкуванні студента і викладача, що в деяких випадках може порушити умови реалізації вибудованої педагогом лінії спілкування і тим самим зруйнувати

напрацьоване комфортне для обох сторін педагогіко-психологічне середовище. Адже психіка молодшої людини 17-22 років не така гнучка до зміни дискурсу, як в особистості педагога, людини, яка щодня комунікує з різними індивідами у мінливому контексті на фаховому рівні.

Треба зауважити також, що технічна сторона питання, окрім позитивних характеристик швидкості, мультилокалізаційності, зручності у використанні та ін. має також деякі вади. Скажімо, захист документів, переданих між користувачами у соцмережах – мінімальний. Отже важливі та конфіденційні документи, навчальні матеріали, захищені авторськими правами, методичні рекомендації, права на які належать стороннім особам залишати у мережі в такий спосіб не доцільно.

В сучасних умовах викладання в вищому медичному навчальному закладі вимагає постійної роботи та вміння поєднувати класичні форми викладання з новими підходами до навчання. З появою нових інформаційних технологій та технічних засобів не слід забувати класичні, традиційні форми викладання, що в свою чергу забезпечить максимальний рівень освоєння навчального матеріалу. До проблем схеми навчання, що проводиться тільки з використанням технологій електронного навчання, слід віднести:

1. Складність внесення оперативних змін, у випадку якщо навчання вже почалося.

2. Необхідність формування додаткової мотивації у слухачів навчання, що проводиться з використанням технологій електронного навчання, порівняно з іншими формами навчання.

3. Необхідність високих інвестицій при побудові середовища електронного навчання.

4. Висока залежність від технічної інфраструктури. Збій в інфраструктурі може привести до зниження ефективності чи взагалі зриву навчання.

5. Відсутність достатньої кількості фахівців у сфері технологій електронного навчання.

6. Високі інвестиції на внесення змін у навчальний контент.

Висновки. 1. В сучасних умовах соціальні мережі є потужним комунікаційним інструментом, використання якого для професійної підготовки студентів медичних вузів підвищує їх інформаційну культуру.

2. Проведено аналіз використання соціальних мереж в навчальному процесі, водночас доведено, що вони не можуть собою замінити системи дистанційного навчання, але їх синергія суттєво підвищить рівень підготовки студентів.

3. Важливим підґрунтям, базисом залишаються традиційні форми навчання.

Перспективи подальших досліджень. Подальшу роботу планується присвятити пошуку конкретних моделей синергічного використання соціальних мереж, систем дистанційного та традиційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

¹ Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5-9.

² Закон України “Про освіту” від 11 вересня 2003 р. // Освіта в Україні: зб. законодав. і нормат. актів (відповідає офіц. текстові). – К., 2008.

³ Денищук П. М. Еволюція застосування ін.формаційних технологій і систем у вищій школі / П. М. Денищук, В. О. Тімофєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3 (410). – С. 17–19.

⁴ Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання [Електронний ресурс] / І.В. Кулага, Д.О.Ільницький, С. О. Стрельник та ін. – К.: Інститут вищої освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2013. – 38 с. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka%281%29.pdf.

⁵ Фещенко А.В. Соціальні мережі в освіті: аналіз досвіду і перспективи розвитку. //Междисциплинарный сборник «Гуманитарная информатика»: Томский государственный университет. – Вып. 6. – 2011. – С. 124 – 134.

⁶ Жалдак М.І. Інформатика – фундаментальна наукова дисципліна // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – №2. – С. 39 – 43; Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.; Воронкін О.С. Періодизація розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання / О. С. Воронкін // Вища освіта України, 2014. – № 3 (54). – С. 109-116.; Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle: учебное пособие / А. М. Анисимов. – Харьков: ХНАГХ, 2008. – 275 с.; Шаронова Н. В. Информатизация освіти та управління вищим навчальним закладом: сучасний стан та тенденції розвитку / Н. В. Шаронова // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 140–144.

⁷ Яцишин А. В. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти / А. В. Яцишин // Інформаційні

технології в освіті. - 2014. - № 19. – С. 119-125.

Dmytro Proniaiev, Inna Kashperuk-Karpiuk, Antonina Anistratenko. EXPERIENCY AND EFFICIENCY OF SOCIAL NETWORKS IN EDUCATIONAL PROCESS.

Considering experience of using public networks in education has positive psychological, social and pedagogical arguments. But also, it is difficult to underestimate the systems of distance learning which are characterized by: 1) modularity of the structure of educational programs (educational material are divided into modules containing the objects of a various nature – text, graphic, image, audio, animation, video etc., as a rule, they are stored in data base and are available depending on the requirements of subjects involved in the process of learning, individualization of education is the result of such an approach – students receive only necessary information acquiring knowledge in a desired rate); 2) teacher's role: a teacher coordinates educational-cognitive process, corrects the course he teaches, guides educational projects, checks current tasks, give consultations in making individual educational plan, coordinates the work of educational groups of mutual support; 3) specialized forms to control the quality of educational achievements: traditional forms to control the quality of education and distance ones (interview, practical, course and projects, externship, work in the medium of computer intellectual testing systems); 4) expert on-line help: teachers or experts (instructors of the course) are available in the network to conduct consultations, give answers to questions, organize discussions; 5) possibilities for cooperation: by means of appropriate software there is an opportunity to organize on-line conferences, mutual work on the students' project. Modern conditions of teaching at higher medical educational establishments require continuous work and abilities to combine classical forms of teaching with new approaches to education. With appearance of up-to-date information technologies and technical aid classical traditional forms of teaching should not be forgotten, which in its

turn, will ensure to master a maximal level of educational material. In case the system includes only the use of electron technologies of education the following problems may occur: 1. Difficulty to make quick changes in case the education has already started. 2. Necessity to form additional motivation of learners which is conducted with the use of technologies of electron education as compared to other forms of education. 3. Necessity of high investments while organizing the medium of electron education. 4. High dependence on technical infrastructure. Disorders in the infrastructure can lead to decreased efficacy or complete disruption of education. 5. Absence of an adequate number of professionals in the sphere of electron education technologies. 6. High investments and making changes in educational content.

Key words: public networks, distance learning, e-learning, students, educational process, professional communication.